

รายงานผลการดำเนินงานการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ดั้งเดิม

ป่าชุมชนบ้านคลองเตย ประจำปี 2568

บริษัท ไม้ดีศรีปราจีน จำกัด

1 กุมภาพันธ์ 2568

บทนำ

พื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย เดิมเคยเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบมและป่าสีดมาก่อน แต่มีการบุกรุกของชาวบ้าน เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม และเมื่อกรมป่าไม้ได้มีการตรวจสอบพื้นที่ จึงรวบรวมพื้นที่ดังกล่าวคืน ทำให้พื้นที่ป่ามีความเสื่อมโทรม และในปี 2553 ทางหมู่บ้านคลองเตย จึงได้ขอจัดทำโครงการป่าชุมชนบ้านคลองเตยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์1)เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง และ2)เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งขยายผลไปยังชุมชนโดยรอบ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและพัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายป่าชุมชน มีแผนงานและยุทธศาสตร์ในการดำเนินโครงการป่าชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนและบุคคลทั่วไปได้ทราบภารกิจด้านป่าชุมชน 2) ด้านการป้องกันรักษาป่าหรือเป็นการดูแลรักษาป่ามิให้บุกรุกทำลาย 3) ด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่า เพื่อเป็นการปรับปรุงพื้นที่ป่าที่เคยบุกรุกทำลายให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น หรือเป็นการพัฒนาพื้นที่ป่าให้มีความหลากหลายทั้งจำนวนและชนิดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ 4) ด้านการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อเป็นการจัดการทรัพยากรป่าไม้ แหล่งศึกษาเรียนรู้ของชุมชน และ5) ด้านอำนวยการและอื่นๆ ที่สนับสนุนการดำเนินโครงการป่าชุมชน

ปัจจุบันชุมชนได้ดูแลพื้นที่ป่าชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง แต่ชุมชนยังขาดข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่ใช้ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะการบำรุงและฟื้นฟูป่า และการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน กอปรกับบริษัท ไม้ดีศรีปราจีน จำกัด ได้เล็งเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนโดยรอบสวนป่า จึงได้ปรึกษาหารือกับประธานและคณะกรรมการป่าชุมชน ในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านคลองเตย ในการร่วมบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม การดูแลรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้เป็นพื้นที่ตัวแทนระบบนิเวศดั้งเดิม ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชน ตอบรับให้บริษัท ไม้ดีศรีปราจีน จำกัด บริหารบริหารจัดการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนในทุกมิติ และทุกกิจกรรมของการดำเนินงานตามแผนงานที่ชุมชนได้วางแผนจัดการไว้ รวมถึงแผนงานที่จัดทำร่วมกับบริษัทและป่าชุมชน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นไป

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	4
ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย	4
แผนและผลการดำเนินงาน ปี 2568	6
ผลกิจกรรมของป่าชุมชนบ้านคลองเตย ปี 2568	9
ผลการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ	17
สรุปผลการดำเนินการและข้อเสนอแนะ	35
รายงานการตรวจประเมินพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง	36
เอกสารอ้างอิง	39
ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชนในการป้องกันเพื่อลดอันตรายและความเสียหายจากช้างป่า	42

ข้อมูลพื้นฐานของป่าชุมชนบ้านคลองเตย

ที่ตั้งโครงการ

ป่าชุมชนบ้านคลองเตย พื้นที่ดำเนินโครงการเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบและป่าสียัด มีเนื้อที่ 1,101 ไร่ 1 งาน 13 ตารางวา เป็นโครงการป่าชุมชนบ้านคลองเตย ตั้งอยู่ที่บ้านคลองเตย หมู่ที่ 21 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ค่าพิกัดจีดีเอส 47P 802686 E 1499110 N

พื้นที่ดำเนินโครงการ รวมทั้งสิ้น 1 แปลง รวมเนื้อที่ 1,101 ไร่ 1 งาน 13 ตารางวา ดังนี้

แปลงที่ 1 เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบและป่าสียัด เนื้อที่ 1,101 ไร่ 1 งาน 13 ตารางวา

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

ด้านทิศเหนือ	จด ที่มีการครอบครอง
ด้านทิศตะวันออก	จด ที่มีการครอบครอง
ด้านทิศใต้	จด ป่าชุมชนบ้านคลองเตย
ด้านทิศตะวันตก	จด ที่มีการครอบครอง

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเนินเขา มีความชัน 2-35% เนื้อดินเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายปนเศษหิน ดินร่วนปนเหนียวปนลูกรังร่วมกับหินควอร์ตไซต์และหินทราย การระบายน้ำดี ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง (4.5-6.0) ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่มีความลาดชันสูงมาก อาจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำได้

สภาพพื้นที่ป่าและลักษณะทางนิเวศวิทยา

สภาพพื้นที่ป่าเป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าดิบแล้ง สภาพป่ามีความสมบูรณ์สูง มีพันธุ์ไม้หลายชนิด เช่น มะค่าโมง สมพง ตะแบก ประดู่ป่า พะยูง นนทรีป่า เป็นต้น และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าต่างๆ เช่น นกชนิดต่างๆ ช้างป่า วัวแดง กระทิง กระรอก หมูป่า กวาง ภูซชนิดต่างๆ เป็นต้น

สภาพภูมิอากาศ

ป่าชุมชนบ้านคลองเตย อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดปกคลุมประเทศไทย 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งลมนี้เป็นลมที่พัดพาความหนาวเย็นจากประเทศจีนมาสู่ประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว อิทธิพลของลมนี้จะทำให้จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง ตั้งแต่

ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์กับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดปกคลุมในช่วงฤดูฝน
ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งทำให้มีฝนและอากาศชุ่มชื้นทั่วไป

ทรัพยากรดิน

พื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย มีกลุ่มชุดดินที่พบอยู่ในพื้นที่จำนวน 2 ชุดดิน ได้แก่ ชุดดินบางคล้า (Bka) และ ชุดดินท่ายาง (Ty) ซึ่งขอบเขตอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 48 และ 62 ซึ่งเป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC : Slope-Complex) จากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินรายตำบล แต่ละกลุ่มชุดดินมีลักษณะดังนี้

ชุดดินบางคล้า (กลุ่มชุดดินที่ 48B)

ดินต้นถึงชั้นศิลาแลง พื้นที่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความชัน 2-5% เนื้อดินเป็นดินร่วน ร่วนปนทรายถึงร่วนปนเหนียวปนลูกรังร่วมกับหินควอร์ตไซต์และหินทราย การระบายน้ำดี ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกลาง (5.0-7.0) ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในชั้นดินมีกรวดและ/หรือลูกรังมาก

ชุดดินท่ายาง (กลุ่มชุดดินที่ 48C/48E)

ดินต้นถึงชั้นเศษหินและหินพื้น พื้นที่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา มีความชัน 5-35% เนื้อดินเป็นดินร่วนถึงร่วนปนทรายปนเศษหิน การระบายน้ำดี ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง (4.5-6.0) ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงมาก อาจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำได้

พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (กลุ่มชุดดินที่ 62)

พื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 พื้นที่บริเวณนี้ยังไม่มีการศึกษาสำรวจ และจำแนกดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ซึ่งถือว่ายากต่อการจัดการดูแลรักษาสำหรับการเกษตรมี อาจเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดินอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำ และบางพื้นที่อาจพบชั้นหินพื้น หรือเศษหินกระจัดกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน

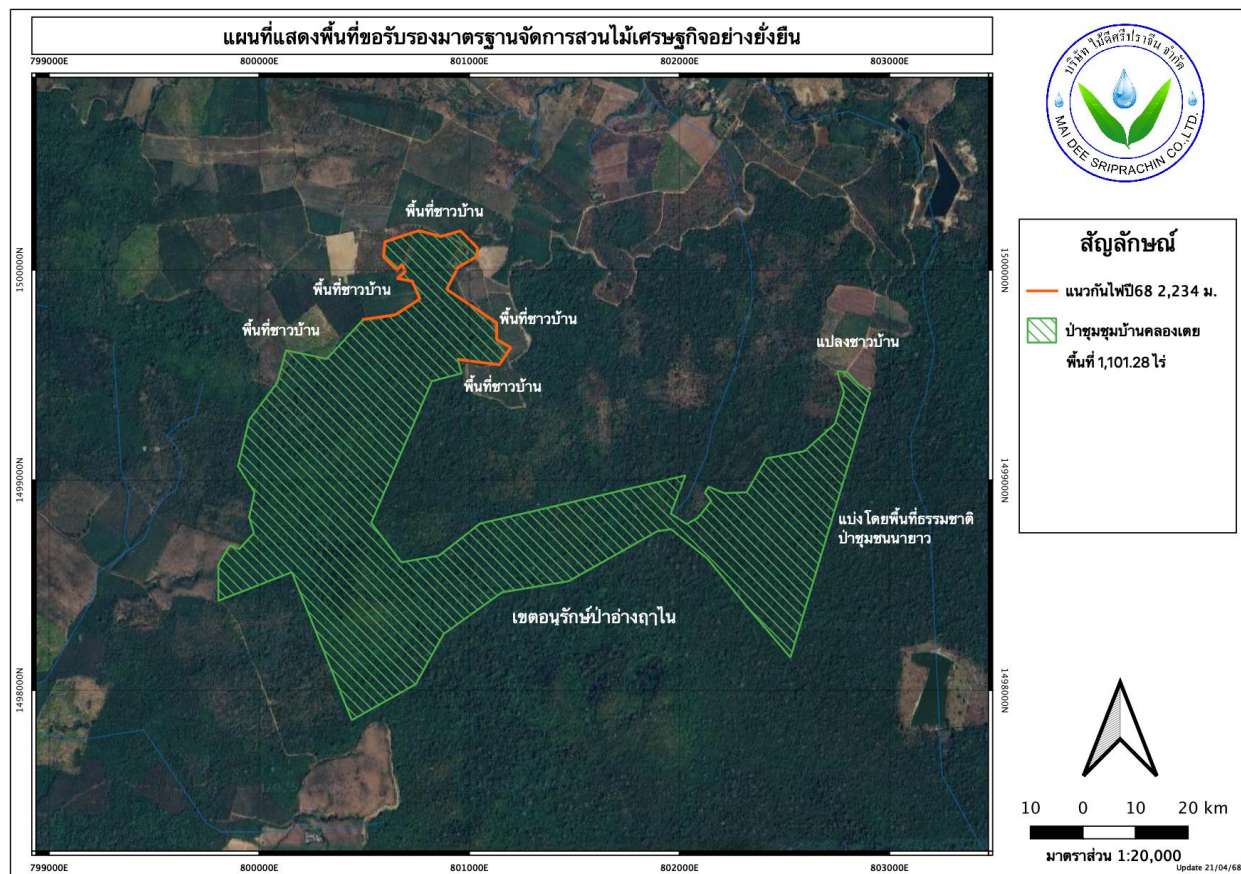
คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านคลองเตย

1.นายสมร มุทจิดดี	ประธานกรรมการ
2.นายแสวง พรหมมัน	รองประธานกรรมการ
3.นางสาวป๊วย ศรีพล	เลขา
4.นางละเมียด ปัญญา	กรรมการ
5.นายประทวน ปัญญา	กรรมการ
6.นายชวน งามวงษ์	กรรมการ
7.นายชู กะตะโท	กรรมการ
8.นายเฉลิม เกวียนนอก	กรรมการ
9.นายจุมพล สมพร	กรรมการ
10.นายสามารถ สมตั้ง	กรรมการ
11.นายประชุม วงษ์น้อย	กรรมการ
12.นายทองแดง ไตรคงพลอง	กรรมการ
13.นายไทร สุทวัน	กรรมการ
14.นายสมชาย จำปีกลาง	กรรมการ
15.นางพิมพ์ ศรีพล	กรรมการ

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการป่าชุมชน ตอบรับให้บริษัท ไม้ดีศรีปราชญ์ จำกัด บริหารบริหารจัดการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนในทุกมิติ และทุกกิจกรรมของการดำเนินงานตามแผนงานที่ชุมชนได้วางแผนจัดการไว้ รวมถึงแผนงานที่จัดทำร่วมกับบริษัทและป่าชุมชน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นไป

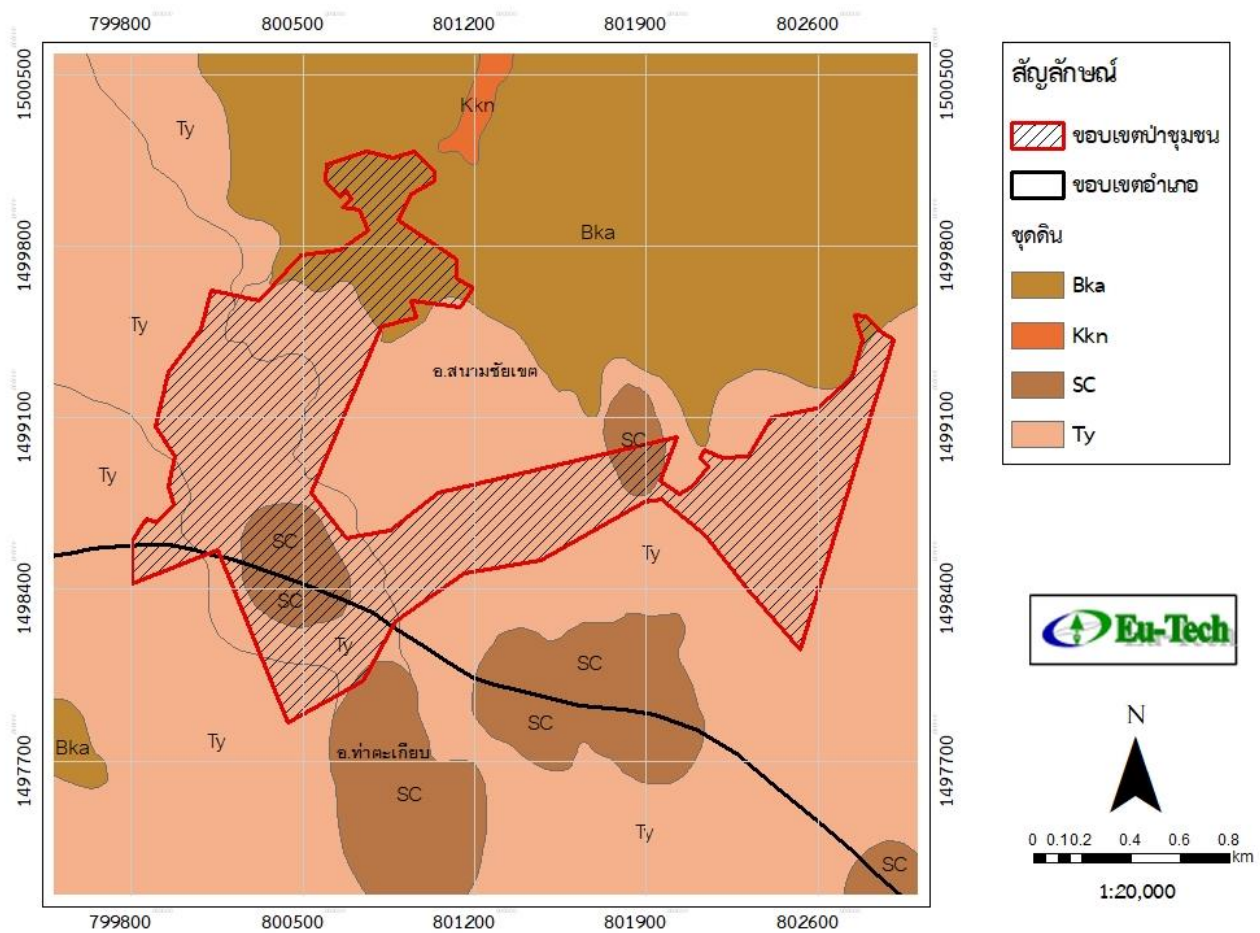
อ้างอิง : หนังสือตอบรับการเข้าร่วมอนุรักษ์ ป่าชุมชนบ้านคลองเตย

แผนที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย หมู่ที่ 21 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่มา : เอกสารโครงการป่าชุมชนบ้านคลองเตย

แผนที่แสดงข้อมูลชุดดินของขอบเขตป่าชุมชนบ้านคลองเตย

การเข้าร่วมจัดการพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย

แผนการดำเนินงานป่าชุมชนบ้านคลองเตย ปี 2568

แผนการจัดการ	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1.ด้านการอนุรักษ์		
1.1 ทำแนวกันไฟ (แนวเขตที่เสี่ยงต่อไฟลามเข้าไป)	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้ทำแนวกันไฟ ระยะทางอย่างน้อย 2 กิโลเมตร
1.2 สำรวจและติดตามความหลากหลายของพืช สัตว์	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้ผลการสำรวจและติดตามพันธุ์พืช สัตว์ 2.ได้การเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืชที่พบ
2.ด้านการพัฒนา		
2.1 สำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้แนวเส้นทางที่สามารถใช้ในการศึกษาธรรมชาติ 2.ติดป้ายชื่อพันธุ์ไม้เพื่อให้ความรู้แก่ชุมชน
2.2 ปลูกต้นไม้เสริมเพิ่มในพื้นที่	ปีละ 1 ครั้ง	1.ปลูกต้นไม้เสริมเพิ่มในพื้นที่ป่าชุมชน จำนวน 1,000 ต้น
2.3 จัดทำฝายกั้นน้ำให้สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าชุมชน	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้ฝายกั้นน้ำให้สัตว์ป่าในพื้นที่จำนวน 1 ฝาย
2.4 จัดทำโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ในป่าชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ที่ชุมชน/โรงเรียน/สถานที่ใกล้เคียง	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนให้กับชุมชน/โรงเรียนได้เรียนรู้
3.การใช้ประโยชน์		
3.1 จัดทำบันทึกการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน	ทุกเดือน	1.ได้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน
4.ด้านการตรวจติดตามและประเมินผล		
4.1 ตรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง	ทุก 6 เดือน (มิ.ย. และ ธ.ค.)	1.ได้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง
4.2 สรุปผลการดำเนินงานของป่าชุมชน	ปีละ 1 ครั้ง	1.ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน

ผลการดำเนินงานป่าชุมชนบ้านคลองเตย ปี 2568

แผนการจัดการ	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน ณ 25 เม.ย. 68
1.ด้านการอนุรักษ์		
1.1 ทำแนวกันไฟ (แนวเขตที่เสี่ยงต่อไฟลามเข้าไป)	ปีละ 1 ครั้ง	ได้ทำแนวกันไฟวันที่ 31 มกราคม 68 ระยะทาง 2.234 กิโลเมตร
1.2 สำรวจและติดตามความหลากหลายของพืช สัตว์	ปีละ 1 ครั้ง	ยังไม่ได้ดำเนินการ
2.ด้านการพัฒนา		
2.1 สำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	ปีละ 1 ครั้ง	ยังไม่ได้ดำเนินการ
2.2 ปลูกต้นไม้เสริมเพิ่มในพื้นที่	ปีละ 1 ครั้ง	ยังไม่ได้ดำเนินการ
2.3 จัดทำฝายกั้นน้ำให้สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าชุมชน	ปีละ 1 ครั้ง	ยังไม่ได้ดำเนินการ
2.4 จัดทำโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ในป่าชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ที่ชุมชน/โรงเรียน/สถานที่ใกล้เคียง	ปีละ 1 ครั้ง	บริษัทได้จัดทำโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับเห็ดกินได้, เห็ดมีพิษ, การปฐมพยาบาลการกินเห็ดพิษ, สัตว์ป่าสงวนในประเทศไทย จำนวน 20 ชนิด ส่งมอบให้กับชุมชนไปติดประกาศ
3.การใช้ประโยชน์		
3.1 จัดทำบันทึกการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชน	ทุกเดือน	ยังไม่ได้ดำเนินการ
4.ด้านการตรวจติดตามและประเมินผล		
4.1 ตรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง	ทุก 6 เดือน (มิ.ย. และ ธ.ค.)	ยังไม่ถึงรอบดำเนินการ
4.2 สรุปผลการดำเนินงานของป่าชุมชน	ปีละ 1 ครั้ง	ยังไม่ถึงรอบดำเนินการ

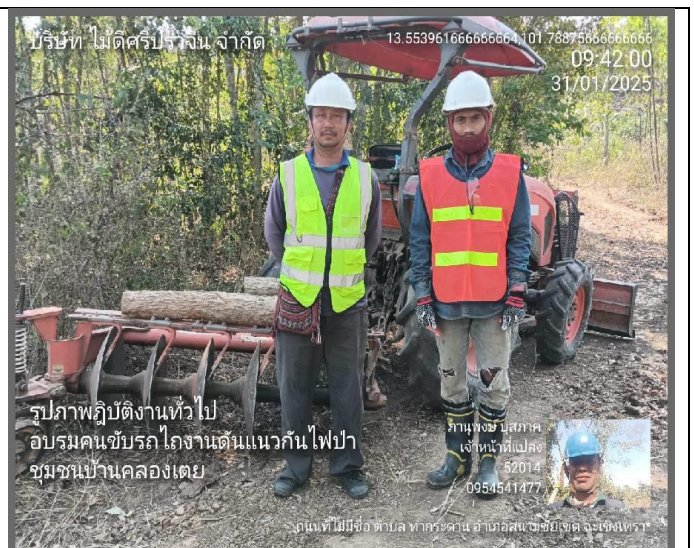
หมายเหตุ สรุปข้อมูล ณ วันที่ 25 เมษายน 2568

1.ด้านการอนุรักษ์

1.1 การทำแนวกันไฟ (แนวเขตที่เสี่ยงต่อไฟลามเข้าไป)

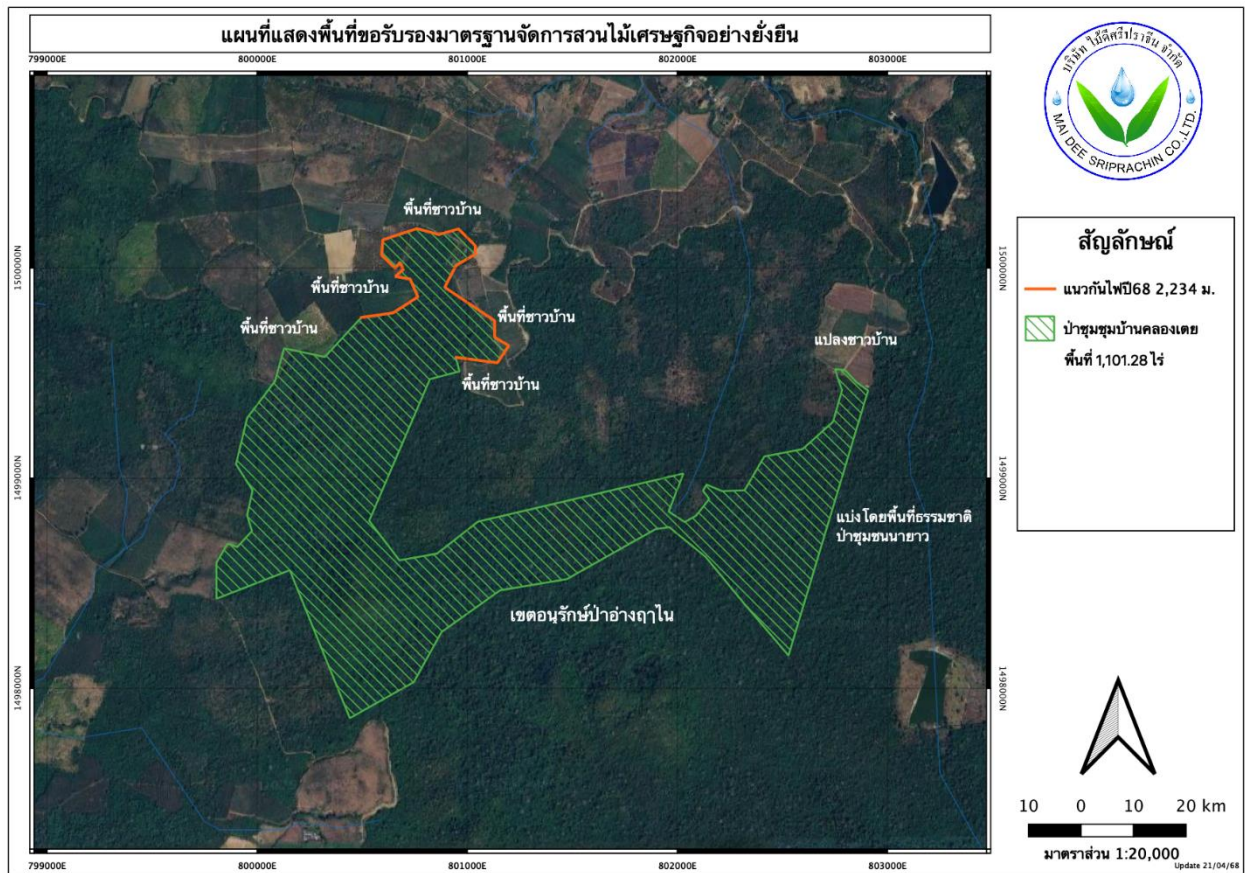
เป้าหมาย : เพื่อป้องกันการเกิดไฟป่าที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและช่วยลดความเสียหายของต้นไม้นในป่าชุมชน

ได้ดำเนินการทำแนวกันไฟ ณ ป่าชุมชนบ้านคลองเตยในวันที่ 31 มกราคม 2568 โดยใช้รถไถ เป็นระยะทาง 2.234 กิโลเมตร เพื่อป้องกันการเกิดไฟป่าที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและช่วยลดความเสียหายของต้นไม้นในป่าชุมชนได้ และได้อบรมความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักรให้กับคนขับรถไถด้วย

ภาพที่ 1 แสดงการทำแนวกันไฟโดยใช้รถไถ

แผนที่ดินแนวกั้นไฟในพื้นที่

2.ด้านการพัฒนา

2.1 จัดทำโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ในป่าชุมชนติดที่ชุมชน / โรงเรียน / สถานที่ใกล้เคียง

เป้าหมาย : เพื่อให้ความรู้กับคนในชุมชน / โรงเรียน

ในเดือน เมษายน 2568 ผู้จัดการสวนป่า คณะทำงาน ได้จัดทำโปสเตอร์ความรู้เกี่ยวกับได้จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนให้กับชุมชน/โรงเรียนได้เรียนรู้ ได้แก่ เห็ดกินได้/เห็ดพิษ, การปฐมพยาบาลจากการกินเห็ดพิษ, สัตว์ป่าสงวน มอบให้กับนายสมร มุทจิดต์ ผู้ใหญ่บ้านคลองเตย เพื่อนำไปติดที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ให้กับศาลาประชาคมหมู่บ้าน

ภาพที่ 3 แสดงติดโปสเตอร์ในบอร์ดประชาสัมพันธ์

โปสเตอร์ “ เรื่องควรรู้ เกี่ยวกับ เห็ด ”

โปสเตอร์ “ เห็ดพิษ เผลอกินอันตรายถึงชีวิต ”

เห็ดพิษ

เผลอกินอันตรายถึงชีวิต

ลักษณะเห็ดพิษ ที่ห้ามกิน

- เห็ดที่มีปุ่มปม
- เห็ดที่มีหมวกสีจาว
- เห็ดที่มีหมวกเกิดเป็นรูๆ แทนที่จะเป็นช่องๆ คล้ายครีปปลา
- เห็ดที่มีโคนอวบใหญ่
- เห็ดที่มีสปอร์
- เห็ดที่ขึ้นใกล้ “มูลสัตว์”
- เห็ดที่มีสีน้ำตาล
- ที่มีวงแหวนใต้หมวก

ที่สำคัญไม่ควรเก็บเห็ดหรือหาซื้อเห็ดป่าที่ไม่รู้จักมาปรุงอาหาร

+ วิธีปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ทำให้ผู้ป่วยอาเจียนออกมาให้มากที่สุด ด้วยการดื่มน้ำอุ่น ผสมเกลือแกงแล้ว ล้วงคอกออก หรือใช้ผงถ่านผสมน้ำอุ่น เพื่อดูดพิษออก แล้วนำตัวส่งโรงพยาบาลทันที

กรมอนามัยส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี

<https://www.anamai.moph.go.th/> เผยแพร่ : กันยายน 2563

โปสเตอร์ “ สัตว์ป่าสงวน 20 ชนิด ”

โปสเตอร์ “ 9 วิธีเอาตัวรอดเมื่อเจอช้างป่าบนถนน ”

รายงานผลการสำรวจความหลากหลายทางพืช สัตว์ของป่าชุมชนบ้านคลองเตย

ที่มา

พื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย ปัจจุบันชุมชนได้ดูแลพื้นที่ป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ชุมชนยังขาดข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่ใช้ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะการบำรุงและฟื้นฟูป่า และการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน กอปรกับบริษัท ไม้ดีศรีปราจีน จำกัด ได้เล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย ที่มีการดำเนินการอยู่ใกล้กับพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสของบริษัทฯ จึงได้ปรึกษารื้อถอนประตวนและคณะกรรมการป่าชุมชน ในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านคลองเตย

บริษัทฯ ได้ให้คำปรึกษาร่วมกับชุมชน ในการร่วมสนับสนุน การดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้เป็นพื้นที่ตัวแทนระบบนิเวศดั้งเดิม และได้กำหนดแผนการดำเนินการในการพัฒนาป่าชุมชนบ้านคลองเตยร่วมกัน โดยการสำรวจความหลากหลายพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่พบในพื้นที่ของป่าชุมชน เป็นกิจกรรมหนึ่งตามแผนการดำเนินงานของป่าชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าชุมชน เป็นแหล่งศึกษาความรู้ของชุมชน และนำชนิดพันธุ์พืชที่สำรวจพบมาใช้ในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชุมชนได้อีกด้วย

วิธีดำเนินการ

1.การเก็บรวบรวมข้อมูลชนิดพันธุ์พืช ได้จาก

1.1.ข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง หรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ การสังเกต การลงพื้นที่สำรวจพันธุ์พืช

1.2.ข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษา เอกสาร คู่มือ และตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลของพื้นที่ป่าใกล้เคียง

1.3.ข้อมูลจากการวางแผนตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนพื้นที่ระบบนิเวศของพื้นที่ จำนวน 2 จุด เพื่อติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงจำนวน ชนิดพันธุ์พืช และการเติบโตของต้นไม้ (ปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการ จะดำเนินการในเดือน ก.ค. 68)

คัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างในบริเวณพื้นที่ที่กันไว้สำหรับเป็นตัวแทนพื้นที่ระบบนิเวศของพื้นที่ของสวนป่า จำนวน 2 จุด และนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการเปรียบเทียบองค์ประกอบชนิดพันธุ์พืชในป่าธรรมชาติบริเวณใกล้เคียง ว่าภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้นมีการสืบทอดพันธุ์ตามธรรมชาติของชนิดพันธุ์พืชดั้งเดิมมากน้อยเพียงใด

ในที่นี้จะใช้การสุ่มแบบเจาะจง บริเวณที่ถือว่าเป็นหมู่ไม้ที่เป็นตัวแทนที่ดีของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ด้วยวิธีการวางแปลงตัวอย่างชั่วคราว โดยแบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 10 เมตร x 10 เมตร, 4 เมตร x 4 เมตร และ 1 เมตร x 1 เมตร เพื่อใช้ในการสำรวจ 1) ไม้ใหญ่ (tree) คือไม้ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงอก 1.30 เมตร (Diameter at breast height, DBH) มากกว่า 4.5 cm 2) ไม้รุ่น (sapling) คือไม้ที่มีขนาด DBH น้อยกว่า 4.5 cm แต่สูงเกิน 1.3 m และ 3) กล้าไม้ (seedling) คือไม้ที่มีความสูงน้อยกว่า 1.30 เมตร ตามลำดับ สำหรับพรรณไม้ที่ไม่สามารถทำการจำแนกชนิดได้ในภาคสนามจะใช้วิธีเก็บตัวอย่าง (Specimens) จำนวนชนิดละ 5 ตัวอย่าง เพื่อนำมาจำแนกและเปรียบเทียบกับชนิดพรรณไม้ ในหอพรรณไม้ ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชต่อไป

1.4 จากนั้นนำข้อมูลชนิดพันธุ์ที่พบ ระบุข้อมูลชื่อทางวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ของต้นไม้

2.การเก็บรวบรวมข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ ได้จาก

2.1.ข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ การสังเกต

2.2.ข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษา เอกสาร คู่มือ และตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลของพื้นที่ป่าใกล้เคียง

2.3 จากนั้นนำข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ ระบุชื่อวิทยาศาสตร์, ชื่อวงศ์, และประเมินสถานภาพตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) โดยตรวจสอบ CITES listed species บน Website : <https://www.cites.org/eng/disc/species.php>

ผลการดำเนินงาน

1.ทรัพยากรพืช

1.1 การสอบถามพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ป่าชุมชน

จากการเดินสำรวจและสอบถามพรรณไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย เมื่อวันที่ 7 เมษายน 68 พบพรรณไม้ทั้งสิ้น จำนวน 19 ชนิด ซึ่งพันธุ์ไม้อยู่ในวงศ์ LYTHRACEAE, IRYNGIACEAE, FLACOURTIACEAE, EBENACEAE, CALOPHYLLACEAE, RUBIACEAE, FABACEAE, ANNONACEAE, COMBRETACEAE, SAPINDACEAE ดังแสดงในตารางที่ 7

1.3 การตรวจเอกสารงานวิจัยเพิ่มเติม

สภาพพื้นที่ป่าของป่าชุมชนบ้านคลองเตยเป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าดิบแล้ง จะมีลักษณะคล้ายกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ - สัตว์เหมือนกัน

พรรณไม้ที่พบใน ซึ่งจากการศึกษาโครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ พบว่าความหลากหลายของพรรณพืช การศึกษาความหลากหลายของพืชป่าเต็งรังในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา พบพืชที่สามารถจำแนกได้ทั้งหมด 48 ชนิด 35 สกุล 27 วงศ์ โดยพบว่า ตัวเป็นพืชที่มีความสำคัญสูงสุดของพื้นที่ รองลงมา คือ ยางกราด ตะแบก พลองเหมือด และอะราง ตามลำดับ สามารถจัดลำดับชั้นเรือนยอดได้เป็น 3 ชั้น ไม่มีเรือนยอดชั้นบนสุดสูงตั้งแต่ 20 - 30 เมตร เรือนยอด ชั้นรองสูงตั้งแต่ 10 – 20 เมตร ได้แก่ จั๊อ้าย ยางกราด ตัว ตะแบก และกระบก เรือนยอดชั้นที่ต่ำสูงตั้งแต่ 5 – 10 เมตร ได้แก่ อะราง รักขี้หนูตีนนก ข้าวสารป่า จันทอนควาย และชันทองพญาบาท พื้นล่างมักมีพืช ตระกูลขิงเข้าขึ้นปกคลุมหนาแน่น โดยรายละเอียดแสดงไว้ในตารางภาคผนวกที่ 1

จากข้อมูลการประเมินสถานภาพทางอนุรักษตาม IUCN (2010) พบว่า ไม้มะค่า อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์(EN), ไม้พะยุง อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง(CR) ส่วนแผ่บาร์มี, ยางนา, ตะเคียน อยู่ในสถานะ มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) แนวทาง คือ ควรมีการเฝ้าระวังการขโมยตัดโค่น ทำลาย / ตายจากไฟไหม้ตามธรรมชาติได้และหากมีการปลูกเสริมควรเลือกชนิดไม้มะค่า, พะยุง, ยางนา, ตะเคียนนำมาปลูกเสริมในพื้นที่เป็นอันดับแรกก่อนเลือกพืชชนิดอื่น มาปลูกในพื้นที่

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลพรรณไม้จากการสำรวจร่วมกับชุมชนวันที่ 7 เมษายน 2568

ที่	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อพฤกษศาสตร์	วงศ์	วิสัย	IUCN 1/
1	แผ่барมี	<i>Terminalia ivorensis</i>	COMBRETACEAE	T	VU
2	มะค่าโมง	<i>Azelia xylocarpa</i>	FABACEAE	T	-
3	ตะแบก	<i>Lagerstroemia floribunda</i>	LYTHRACEAE	T	-
4	สะเดาช้าง	<i>Acrocarpus fraxinifolius</i>	LEGUMINOSAE- CAESALPINIOIDEAE	T	-
5	กระบก	<i>Irvingia malayana</i>	IRYINGIACEAE	T	LC
6	เครือเขาน้ำ	<i>Tetrastigma leucostaphyllum</i>	VITACEAE	T	-
7	ปากกล้วยฤาษี (พลับป่า)	<i>Diospyros glandulosa</i>	EBENACEAE	T	LC
8	บันไดลิง	<i>Bauhinia scandens</i>	FABACEAE	T	-
9	สมพง	<i>Tetrameles nudiflora</i>	DATISCACEAE	T	LC
10	กระเบา	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i>	FLACOURTIACEAE	ST	-
11	โกทา	<i>Harrisonia perforata</i>	SIMAROUBACEAE	T	LC
12	ไทรใหญ่	<i>Ficus annulata</i>	MORACEAE	T	-
13	ยางนา	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb.ex. G.Don	DIPTEROCARPACEAE	T	VU
14	ตะเคียน	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	DIPTEROCARPACEAE	T	VU
15	หว่า	<i>Syzygium cumini</i>	MYRTACEAE	T	LC
16	มะค่า	<i>Azelia xylocarpa</i>	LEGUMINOSAE	T	EN
17	พะยุง	<i>Dalbergia cochinchinensis</i>	FABACEAE	T	CR
18	นนทรี	<i>Peltophorum pterocarpum</i>	FABACEAE	T	-
19	ไม้กระที่บโรง	<i>Ficus foveolata</i> Wall.	MORACEAE	T	-

หมายเหตุ: T = ไม้ต้น S = ไม้พุ่ม ST = ไม้ต้นขนาดเล็ก

1/ IUCN หมายถึง การประเมินสถานภาพทางอนุรักษตาม IUCN (2010) EN = ใกล้สูญพันธุ์ CR = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ NT = ใกล้ถูกคุกคาม LC = เป็นกังวลน้อยที่สุด

ตารางที่ 8 แสดงภาพตัวอย่างของต้นไม้ที่สำรวจพบในป่าชุมชนบ้านคลองเตย

	
กระไดลิง	กระบก
	
กระเบาหลัก	ก้านเหลือง
	
ดีปลาซ่อน	มะหวด

ตารางที่ 8 แสดงภาพตัวอย่างของต้นไม้ที่สำรวจพบในป่าชุมชนบ้านคลองเตย

 www.phargarden.com by Sudarat Homhual	
โกทา	เขว้า
	
พลวง (ตองตึง)	เพกา
 www.phargarden.com by Sudarat Homhual	
หวาย	ไทรใหญ่

ตารางที่ 8 แสดงภาพตัวอย่างของต้นไม้ที่สำรวจพบในป่าชุมชนบ้านคลองเตย

	
หว้า	สมพง
	
ม้ากระต๊อบโรง	สะเดาช้าง
	
เครือเขาน้ำ	บักล้วยถาญี (พลับป่า)

ตารางที่ 8 แสดงภาพตัวอย่างของต้นไม้ที่สำรวจพบในป่าชุมชนบ้านคลองเตย

	
ยางนา	ตะเคียน
	
มะค่า	แผ่барมี
	
นนทรี	พะยุง

2.ทรัพยากรสัตว์ป่า

2.1 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน

จากการสอบถามเพื่อทราบชนิดพันธุ์สัตว์ โดยใช้วิธีการบันทึกชนิดของสัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตยเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยแยกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้

2.1.1 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

จากการสอบถามความหลากหลายชนิดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย พบว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบมี จำนวน 21 ชนิด (Species) 19 วงศ์ (Family) และเมื่อประเมินสถานภาพปัจจุบันของ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม พบว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดที่สำรวจพบเป็นสัตว์คุ้มครองพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 จำนวน 19 ชนิด และจากการประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) พบว่า สัตว์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES ตาม Appendix I, Appendix II, Appendix III จากการตรวจสอบ CITES listed species บน Website : <https://www.cites.org/eng/disc/species.php> รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 9

2.1.2 นก

จากการสอบถามความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย พบว่า นกที่พบมี จำนวน 12 ชนิด (Species) 9 วงศ์ (Family) และเมื่อประเมินสถานภาพปัจจุบันของนกพบว่า นกชนิดที่สำรวจพบเป็นสัตว์คุ้มครองพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 จำนวน 12 ชนิด และจากการประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) พบว่า สัตว์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES ตาม Appendix II เพียง 2 ชนิด จากการตรวจสอบ CITES listed species บน Website : <https://www.cites.org/eng/disc/species.php> รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 10

2.1.3 สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

จากการสอบถามความหลากหลายชนิดของสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย พบว่า สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่พบมี จำนวน 8 ชนิด (Species) 7 วงศ์ (Family) และเมื่อประเมินสถานภาพปัจจุบันของสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกพบว่า สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกชนิดที่สำรวจพบเป็นสัตว์คุ้มครองพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 จำนวน 8 ชนิด และจากการประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) พบว่า สัตว์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES ตาม Appendix II เพียง 3 ชนิด จากการตรวจสอบ CITES listed species บน Website : <https://www.cites.org/eng/disc/species.php> รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 11

สำหรับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่า ที่ CITES ควบคุมจะระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1,2,3 (Appendix) ของอนุสัญญาฯ โดยได้กำหนดหลักการไว้ว่า

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ ห้ามค้าโดยเด็ดขาด เนื่องจากใกล้จะสูญพันธุ์ ยกเว้นเพื่อการศึกษา วิจัยและเพาะพันธุ์แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกให้ได้ โดยจะต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้นด้วย

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 2 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนถึงจุดใกล้จะสูญพันธุ์ โดยประเทศที่จะส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้นๆ ในธรรมชาติ

ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว ขอความร่วมมือประเทศภาคีให้ช่วยดูแลการนำเข้าก็จะต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศต้นกำเนิด

2.2 การตรวจเอกสารงานวิจัยเพิ่มเติม

สภาพพื้นที่ป่าของป่าชุมชนบ้านคลองเตยเป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าดิบแล้ง จะมีลักษณะคล้ายกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติป่าแควระบบ - ลีดเหมือนกัน สัตว์

ป่าที่พบได้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน (2555) รายงานสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (Species diversity) สูง โดยได้จัดแบ่งดังนี้ สัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม (Forest mammals) สัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนมมีทั้งสิ้น 63 ชนิด จาก 50 สกุล 25 วงศ์ 9 อันดับ สัตว์ป่าขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ ช้างป่า (*Elephas maximus*) กระต๊อง (*Bos gaurus*) วัวแดง (*B. javanicus*) กวางป่า (*Cervus unicolor*) หมูป่า (*Sus scrofa*) เสือโคร่ง (*Panthera tigris*) เสือดาว (*Panthera pardus*) หมีควาย (*Ursus thibetanus*) และเลี้ยงพา (*Naemorhedus sumatraensis*) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดกลาง ได้แก่ หมีหมา (*Ursus malayanus*) สัตว์จำพวกลิง ได้แก่ ชะนีมงกุฏ (*Hylobates pileatus*) ลิงกัง (*Macaca nemestrina*) นก (Bird) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนเป็นแหล่งที่อาศัยของนกที่สำคัญ โดยเฉพาะนกที่สัมพันธ์กับที่ราบลุ่มและป่าระดับต่ำ มีนกทั้งสิ้น 316 ชนิด จาก 185 สกุล 57 วงศ์ 16 อันดับ ส่วนใหญ่เป็นนกที่มีอยู่ในป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ นกที่หากินตามพื้นดิน และบริเวณแหล่งน้ำ นกที่สำคัญ ได้แก่ นกกก (*Buceros bicornis*) นกเงือกกรามช้าง (*Aceros undulatus*) ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) นกขุนทอง (*Gracula religiosa*) และนกอีกกลุ่มหนึ่งเป็นชนิดที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เปิดโล่ง ป่าทดแทน และต่อเนื่องถึงแหล่งเกษตรกรรมของชาวบ้าน ได้แก่ นกเขาใหญ่ (*Streptopelia chinensis*) นกเอี้ยงสาธิตา (*Acridotheres tristis*) นกปรอดสวน (*Pycnonotus blanfordi*) นกกระต๊อจี๋หมู (*Lonchura punctulata*) และเหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลาน (Reptile) เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบต่ำมีลำห้วย บึง และหนองน้ำ สลับกับทุ่งหญ้าและ ป่าดิบจึงเป็นแหล่งที่อาศัยที่ดีของสัตว์เลื้อยคลานจึงมีสัตว์เลื้อยคลานถึง 74 ชนิด 48 สกุล 17 วงศ์ 3 อันดับ ชนิดที่สำคัญได้แก่ จิ้งเหลนภูเขาเกล็ดเรียบ (*Sphenomorphus maculatus*) จิ้งเหลนหลากหลาย (*Mabuya macularia*) ตะกวด (*Varanus bengalensis*) เหี้ย (*V. salvator*) งูสามม่านเกล็ดใต้ตาใหญ่ (*Dendrela phissubocularis*) จระเข้แม่น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ตะพาบและเต่าอีกหลายชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (Amphibian) สภาพอากาศที่แปรผันน้อย มีความหลากหลายของแหล่งน้ำ และความชื้นบนพื้นป่าค่อนข้างสูงตลอดทั้งปีทำให้มีความหลากหลายของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกถึง 36 ชนิด จาก 13 สกุล 7 วงศ์ 2 อันดับ ได้แก่ อังกรายหมอบอุยส่ง (*Xenophrys lekaguli*) อังปุมมลายู (*Kalophrynus pleurostigma*) กบหลังไพล (*Pelophylax lateralis*) ปาดตะปุมจันทบุรี (*Theloderma stellatum*) และเขียดงูเกาะเต่า (*Ichthyophis kohtaoensis*) ซึ่งสัตว์ป่าที่พบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อาจจะพบได้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตยได้

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม ที่พบในเขตป่าชุมชนบ้านคลองเตย จากการสอบถามจากชุมชน

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	พรบ. ^{1/}	IUCN ^{2/}	CITES ^{3/}
1	ช้าง	<i>Elephas maximus</i>	Elephantidae	P	EN	App. I
2	กระทิง	<i>Bos gaurus</i>	Bovidae	P	CR	App. I
3	กระเจง	<i>Tragulus kanchil</i>	Tragulidae	P	LC	-
4	หมูป่า	<i>Sus scrofa</i>	Suid	P	LC	-
5	กวาง	<i>Cervus unicolor Kerr</i>	Cervidae	P	LC	-
6	เก้ง	<i>Muntiacus muntjak</i>	Cervidae	P	LC	-
7	นางอาย(ลิงลม)	<i>Nycticebus spp.</i>	Lorisidae	P	EN	App. I
8	ตัวนึ่ง	<i>Manis crassicaudata</i>	Manidae	P	CR	App. I
9	ลิงวอก	<i>Macaca mulatta</i>	Primates	P	NT	App. II
10	เม่น	<i>Hystrix brachyura</i>	Hystriidae	P	LC	-
11	กระรอก	<i>Callosciurus erythraeus</i>	Sciuridae	-	LC	-
12	กระแต	<i>Tupaia glis</i>	Tupaiaidae	-	LC	-
13	บ่าง	<i>Galeopterus variegatus</i>	Cynocephalidae	P	LC	-
14	เสือโคร่ง	<i>Panthera tigris</i>	Felidae	P	EN	App. I
15	หมีหมา	<i>Helarctos malayanus</i>	Ursidae	P	VU	App. I
16	หมีควาย	<i>Ursus thibetanus</i>	Ursidae	P	VU	App. I
17	อีเห็นข้างลาย	<i>Paradoxurus hermaphroditus</i>	Viverridae	P	LC	App. III

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	พรบ. ^{1/}	IUCN ^{2/}	CITES ^{3/}
18	หมาจิ้งจอก	<i>Canis aureus</i>	Canidae	P	LC	App. III
19	หมูหริ่ง	<i>Arctonyx collaris</i>	Mustelidae	P	LC	-
20	พญากระรอกดำ	<i>Ratufa bicolor</i>	Sciuridae	P	NT	App. II
21	ชะนีธรรมดา	<i>Hylobates lar</i>	Hylobatidae	P	EN	App. I

หมายเหตุ 1/พรบ. หมายถึง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 P = สัตว์ป่าคุ้มครอง

2/ IUCN หมายถึง การประเมินสถานภาพทางกรอนุรักษ์ตาม IUCN (2010)

EN = ใกล้สูญพันธุ์ CR = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ NT = ใกล้ถูกคุกคาม LC = เป็นกังวลน้อยที่สุด

3/ CITES หมายถึง การประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES)

ตารางที่ 10 แสดงข้อมูลนก ที่พบในเขตป่าชุมชนบ้านคลองเตย จากการสอบถามจากชุมชน

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	พรบ. ^{1/}	IUCN ^{2/}	CITES ^{3/}
1	ไก่ป่า	<i>Gallus gallus</i>	Phasianidae	P	LC	-
2	นกเขา	<i>Streptopelia chinensis</i>	Columbidae	P	LC	-
3	เหยี่ยวแดง	<i>Haliastur indus</i>	Accipitridae	P	LC	-
4	นกเขาเปล้า	<i>Treron curvirostra</i>	Columbidae	P	LC	-
5	นกแขกเต้า	<i>Psittacula alexandri</i>	Psittacidae	P	LC	-
6	นกยูง	<i>Pavo muticus</i>	Phasianidae	P	LC	-
7	ไก่ฟ้าพญาลอ	<i>Lophura diardi</i>	Phasianidae	P	LC	-
8	นกขุนทอง	<i>Gracula religiosa</i>	Sturnidae	P	NT	App. II
9	นกกระยาง	<i>Ardea alba</i>	Ardeidae	P	LC	-
10	นกเป็ดน้ำ	<i>Callonetta leucophrys</i>	Anatidae	P	LC	-
11	นกกระทา	<i>Arborophila chloropus</i>	Odontophoridae	P	LC	-
12	นกเงือก		Bucerotidae	P		App. II

หมายเหตุ 1/พรบ. หมายถึง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 P = สัตว์ป่าคุ้มครอง

2/ IUCN หมายถึง การประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ตาม IUCN (2010)

EN = ใกล้สูญพันธุ์ CR = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ NT = ใกล้ถูกคุกคาม LC = เป็นกังวลน้อยที่สุด

3/ CITES หมายถึง การประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES)

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ที่พบในเขตป่าชุมชนบ้านคลองเตย จากการสอบถามจากชุมชน

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	พรบ. ^{1/}	IUCN ^{2/}	CITES ^{3/}
1	งูจงอาง	<i>Ophiophagus hannah</i>	Elapidae	P	LC	App. II
2	งูเห่า	<i>Naja kaouthia</i>	Elapidae	P	LC	App. II
3	งูเหลือม	<i>Malayopython reticulatus</i>	Pythonidae	P	LC	App. II
4	งูสิงธรรมดา	<i>Ptyas korros</i>	Colubridae	P	LC	-
5	เต่าใบไม้หรือเต่าแดง	<i>Cyclemys dentata</i>	Geoemydidae	P	NT	-
6	เต่าเพ็กหรือเต่าเหลือง	<i>Indotestudo elongate</i>	Testudinidae	P	NT	-
7	ตะกอก(กิ้งก่ายักษ์)	<i>Physignathus cocincinus</i>	Agamidae	P	VU	-
8	ตะกวด	<i>Varanus bengalensis</i>	Varanidae	P	LC	-

หมายเหตุ 1/พรบ. หมายถึง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์, 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 ปี 2546 P = สัตว์ป่าคุ้มครอง

2/ IUCN หมายถึง การประเมินสถานภาพการอนุรักษ์ตาม IUCN (2010)

EN = ใกล้สูญพันธุ์ CR = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ NT = ใกล้ถูกคุกคาม LC = เป็นกังวลน้อยที่สุด

3/ CITES หมายถึง การประเมินสถานภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES)

ตารางที่ 12 แสดงภาพของสัตว์ป่าที่สำรวจพบในป่าชุมชนบ้านคลองเตยตามบัญชี CITES

	
ช้าง (Appendix I.)	กระทิง (Appendix I.)
	
นางอาย (Appendix I.)	ตัวนึ่ง (Appendix I.)
	
เสือโคร่ง (Appendix I.)	ชะนีธรรมดา (Appendix I.)

	
หมีหมา (Appendix I.)	หมีควาย (Appendix I.)
	
ลิงวอก (Appendix II.)	พญากระรอกดำ (Appendix II.)
	
นกขุนทอง (Appendix II.)	นกเงือก (Appendix II.)

				
งูเห่า (Appendix II.)		งูจงอาง (Appendix II.)		

สรุปผลการดำเนินการและข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจ รวบรวมข้อมูลจากชุมชน และตรวจเอกสารงานวิจัย สภาพพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย เป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าดิบแล้ง สภาพป่ามีความสมบูรณ์ มีพรรณไม้หลากหลายชนิด เช่น มะค่าโมง, สมพง, ตะแบก, ประดู่ป่า, พะยูง, นนทรีป่า เป็นต้น และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ช้างป่า กระทิง เสือโคร่ง ชะนี ค่างแว่น นกชนิดต่างๆ เป็นต้น สัตว์ป่าที่พบในพื้นที่ป่าชุมชน เป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES ตาม Appendix I, II และ III อีกด้วย โดยเฉพาะช้างป่า เป็นสัตว์ที่หายาก เป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของ CITES ตาม Appendix I พบได้บ่อย นอกจากนี้ช้างปายังออกนอกพื้นที่ป่ามาทำลายพืชผลทางการเกษตร และทรัพย์สินของชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย ทางกรมป่าไม้จึงมีโครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์ และแผนการจัดการช้างป่า ในพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาช้างป่ากับคนในพื้นที่

ดังนั้น ในการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนสำหรับพื้นที่ที่ต้องการฟื้นฟูให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ดั้งเดิมนั้น สำหรับสัตว์ป่าโดยเฉพาะช้างป่า ควรให้ความรู้กับชุมชนเกี่ยวกับช้างป่า พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ปี 2535 และสถานภาพของสัตว์ป่าตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) เพื่อให้ชุมชนเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของชนิดพันธุ์สัตว์และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ แนวทางปฏิบัติและร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าที่พบในพื้นที่

สำหรับพืชพรรณป่า ไม่พบพืชพรรณที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ แต่ควรกำหนดแนวทางการป้องกันและการปลูกไม้เสริมในพื้นที่ คือ ควรมีการเฝ้าระวังการขโมยตัดโค่น ทำลาย / ตายจากไฟไหม้ตามธรรมชาติได้ และหากมีการปลูกเสริมควรเลือกชนิดไม้มะค่า, พะยูง, ยางนา, ตะเคียนนำมาปลูกเสริมในพื้นที่เป็นอันดับแรก ก่อนเลือกพืชชนิดอื่นมาปลูกในพื้นที่ ตามข้อมูลการประเมินสถานภาพทางการอนุรักษ์ตาม IUCN ส่วนพืชชนิดอื่นที่จะปลูกเสริมนอกจากชนิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ควรเป็นมะค่าเต้, มะกอกเกลื่อน, ราง, คุณ เป็นต้น จะช่วยให้ต้นไม้สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และยังส่งผลให้การฟื้นฟูสภาพป่าอนุรักษ์ดั้งเดิมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายงานการตรวจประเมินพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง (High Conservation Value Area Assessments)

การตรวจประเมินพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง (High Conservation Value : HCVs) เป็นการตรวจประเมินพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์และเป็นพื้นที่ตัวแทนระบบนิเวศดั้งเดิมของสวนป่าบริษัท ไม้ดีศรีปราจีน จำกัด จึงได้ดำเนินการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและประเมินพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง (High Conservation Value : HCVs) เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นที่และใช้ในการวางแผนสำหรับบริหารจัดการ จำแนกพื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่ที่มีคุณค่าสูงด้านการอนุรักษ์สูง

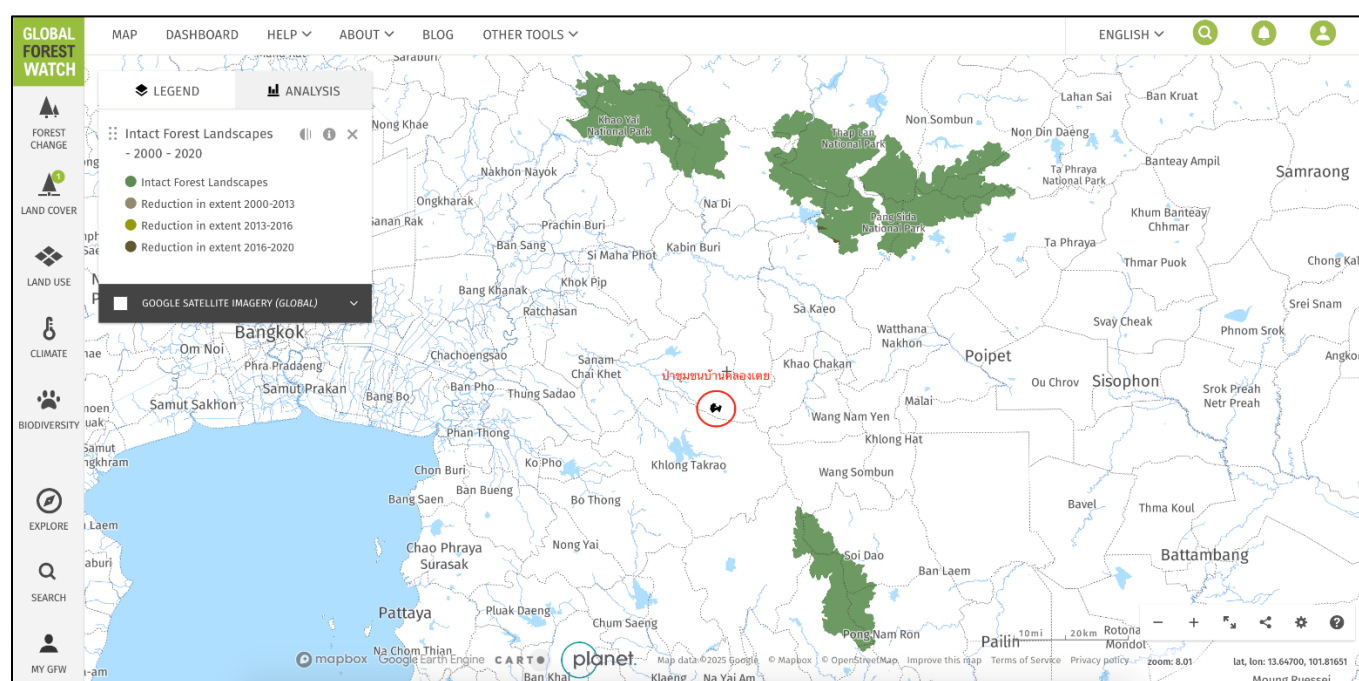
จากการตรวจประเมินค้นหาพื้นที่ HCV ในพื้นที่อนุรักษ์ของสวนป่าและข้อมูลการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ พบ พื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง (High Conservation Value : HCVs) ดังนี้

คุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง		สถานภาพ	หลักฐานหรือเหตุผล
HCV1 พื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ	1.1 พื้นที่อนุรักษ์ที่ทางราชการประกาศ (Protected Area)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้ว ไม่พบพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามที่ทางราชการประกาศ จึงไม่เป็นพื้นที่ HCV 1.1
	1.2 พื้นที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่หายาก, ถูกคุกคามหรือใกล้สูญพันธุ์ (Rare, threatened or endangered species)	เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่ จากรายงานฐานข้อมูลดิน น้ำ พืช สัตว์ และการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบมีพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่หายาก, ถูกคุกคามหรือใกล้สูญพันธุ์ โดยพบสัตว์ป่าที่หายาก, ถูกคุกคามหรือใกล้สูญพันธุ์ จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ช้างป่า (<i>Elephas maximus</i>) , กระต๊อง (<i>Bos gaurus</i>) , นกเงือก (<i>Nycticebus spp.</i>), ตัวนึ่ง (<i>Manis crassicaudata</i>) เสือโคร่ง <i>Panthera tigris</i> หมีหมา <i>Helarctos malayanus</i> หมีควาย <i>Ursus thibetanus</i> และชะนีธรรมดา (<i>Hylobates lar</i>) เนื่องจากตามการประเมินสถานภาพอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ บัญชีหมายเลข 1 (Appendix I) และการประเมินสถานภาพทางการอนุรักษ์ตาม IUCN (2010) เป็นสัตว์ที่

คุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง		สถานภาพ	หลักฐานหรือเหตุผล
			พบใกล้สูญพันธุ์ (EN) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) จึงเป็นพื้นที่ HCVF 1.2
	1.3 พื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ประจำถิ่น (Endemic species)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้ว ไม่พบพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ประจำถิ่น จึงไม่เป็นพื้นที่ HCV 1.3
	1.4 พื้นที่ใช้ประโยชน์ชั่วคราวของสัตว์ที่อพยพย้ายถิ่น ที่วางไข่และผสมพันธุ์ตามฤดูกาล รวมถึงพื้นที่แหล่งอาหารของสัตว์ (Seasonal concentrations of species)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้ว ไม่พบพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ชั่วคราวของสัตว์ที่อพยพย้ายถิ่น ที่วางไข่และผสมพันธุ์ตามฤดูกาลจึงไม่เป็นพื้นที่ HCV 1.4
HCV 2	พื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติ เป็นที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิตของชนิดพันธุ์ที่มีจำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ (Large landscape)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบข้อมูล IFL บน www.globalforestwatch.org แล้วไม่พบอยู่ในพื้นที่ป่าที่เป็นป่าระดับโลก ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศที่สำคัญมีอยู่ภายในหน่วยจัดการ จึงไม่เป็น HCV2
HCV 3	พื้นที่ที่เป็นแหล่งระบบนิเวศที่หายาก, ถูกคุกคาม และใกล้สูญพันธุ์ (Ecosystems)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่ป่าชุมชน ไม่พบเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งระบบนิเวศที่หายาก, ถูกคุกคาม และใกล้สูญพันธุ์ จึงไม่เป็นพื้นที่ HCV3
HCV 4 พื้นที่ที่คุ้มครองป้องกันระบบนิเวศพื้นฐานในสภาวะวิกฤต (Basic ecosystems service in critical situations)	4.1 พื้นที่รองรับและดูดซับน้ำ (Water catchments)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้ว ไม่พบเป็นพื้นที่ที่ต้นน้ำ ร่องรับน้ำ ดูดซับน้ำหรือการกักเซาะพังทลายของดินและพื้นที่ป้องกันไฟป่า จึงไม่เป็น HCV4
	4.2 พื้นที่ป้องกันและควบคุมการพังทลายของดิน (Erosion control)	ไม่เป็น	
	4.3 พื้นที่ที่เป็นแนวป้องกันไฟธรรมชาติ (Barriers to destructive fire)	ไม่เป็น	
HCV 5	พื้นที่ที่เป็นแหล่งรองรับในกิจกรรมแหล่งเก็บหาและใช้ประโยชน์ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นและของสัตว์ ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษา (Basic needs)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้ว ไม่และสัมภาษณ์ชุมชน ไม่พบสภาพพื้นที่ที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่น จึงไม่เป็น HCV5

	คุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง	สถานภาพ	หลักฐานหรือเหตุผล
HCV 6	พื้นที่ที่เป็นแหล่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรม จารีตประเพณี ของชุมชนท้องถิ่น (Cultural identity)	ไม่เป็น	จากการตรวจสอบพื้นที่แล้วไม่และสัมภาษณ์ชุมชน ไม่พบสภาพพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรม จารีตประเพณี ของชุมชนท้องถิ่น จึงไม่เป็น HCV6

แผนที่พื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงที่ตั้งพื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองเตย เปรียบเทียบพื้นที่ Intact Forest Landscapes (IFL)

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานวิชาการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2(ศรีราชา). 2561. โครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ สัตว์ป่าเต็งรัง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา. กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

คู่มือการสำรวจการเก็บกักคาร์บอนและความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชน. 2557.

แบบการวิเคราะห์ภัยคุกคาม การจัดการ และการตรวจสอบติดตาม HCV

พื้นที่ที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์สูง	การค้นหายุคคาม	แนวทางการจัดการพื้นที่	การตรวจสอบติดตาม
HCV 1 พื้นที่ป่าที่มีความหลากหลายของความหลากหลายทางชีวภาพในระดับโลกทั้งในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ (รวมถึงพื้นที่คุ้มครองพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครองพันธุ์หายากหรือที่ถูกคุกคามสายพันธุ์ถิ่นและความเข้มข้นตามฤดูกาล) HCV 1 Forest areas that contain globally, regionally or nationally significant concentrations of biodiversity values (this includes: protected areas, rare or threatened species, endemic species, and seasonal concentrations of species): พื้นที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์คือ ช้าง กระทิง, นางอาย, ลิงวอก, เสือโคร่ง, หมีหมา, หมีควาย, ชะนีธรรมดา	การลักลอบล่าสัตว์เพื่อนำไปจำหน่าย	1.ปิดป้ายประกาศห้ามลักลอบล่าสัตว์ 2.ประชุม อธิบาย สร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือกับชุมชนถึง ความสำคัญของการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์ 3.ประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อกำชับ และขอความร่วมมือกับชุมชนในด้านการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์โดยเฉพาะช้าง และพืชที่หายากถูกคุกคาม หรือใกล้สูญพันธุ์ 4.อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันเพื่อลดอันตรายและความเสียหายจากช้างป่า	1.สอบถามกับคณะกรรมการป่าชุมชนเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ทุก 3 เดือน 2. หากพบการกระทำผิด ให้บันทึกรายละเอียด

18.ควรเก็บสายไฟฟ้าในสวนหรือในแปลงพืชเกษตรให้อยู่ในที่สูงเป็นระเบียบ และงดจ่ายไฟฟ้าในบริเวณที่ไม่จำเป็น

19.ขณะอยู่นอกบ้านหากมีเหตุการณ์แปลกๆ เช่น ได้ยินเสียงกิ่งไม้หัก หรือมีก้อนหินหรือกิ่งไม้ตกลงใกล้ๆ ตัว หรือได้ยินเสียงเป่าลมอยู่ใกล้ๆ ให้ถอยออกจากพื้นที่ในทิศทางตรงข้ามโดยเร็ว

20.ประชาชนทั่วไปควรอยู่ห่างจากช้างป่า มากกว่า 50 เมตร เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์หรือมีความพร้อม มีระยะปลอดภัยที่ 20-30 เมตร

21.ช่วงเวลาที่ช้างป่าพักผ่อน (ประมาณ 11.00 น.-15.00 น.) ไม่ควรเข้าไปรบกวน โดยไม่มีเหตุจำเป็น

22.เมื่อพบช้างขณะเดินทางด้วยรถยนต์ หากขับผ่านไม่ได้หรือถอยรถยนต์หนีไม่ทัน ให้จอดรถยนต์และอยู่ในรถยนต์เฉยๆ รอจน ช้างป่าเดินผ่านไปเอง การที่จะขับรถยนต์ออกไปได้นั้นควรสังเกตพฤติกรรมของช้างควบคู่ไปด้วย ดังต่อไปนี้

22.1 ช้างป่ายืนหันหลังให้ โดยหูและหางยังโบกสะบัดอยู่

22.2 ช้างป่าเดินเลยส่วนหัวแก๊งไปแล้ว โดยหูและหางยังโบกสะบัดอยู่

โดยทั้งสองกรณี ให้เข้าเกียร์เดินหน้าแล้วค่อยๆ ปล่อยรถไหลไปอย่าเร่งเครื่องจนช้างป่าตกใจเป็นอันขาด

23.เมื่อพบช้างป่าในระยะกระชั้นชิด ขณะเดินทางด้วยรถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ ให้จอดรถนอนตะแคงไว้กับพื้นถนนในลักษณะขวางทาง ไม่ต้องดับเครื่องยนต์ อย่าจอดแบบตั้งขาตั้งเด็ดขาดเพราะช้างป่าอาจทำลายรถเสียหายหนัก แล้วจึงถอยออกห่างจากรถจักรยานยนต์ในทิศทางตรงข้ามกับช้างป่าให้มากที่สุดและหลบเข้าที่กำบัง ช้างป่าจะสนใจเสียงรถจักรยานยนต์อยู่สักพัก ทำให้มีเวลาวิ่งหนีช้างป่าได้

24.ห้าม จุดประทัด จุดพลุ จุดกระบอกแก๊ส ยิงปืน เพื่อไล่ช้างป่าในพื้นที่ชุมชน จะทำให้ช้างป่าตกใจและหากมีการกระทำในลักษณะนี้เกิดขึ้นบริเวณโดยรอบตัวหรือรอบฝูงช้างป่า เมื่อช้างป่าจะเกิดความเครียด จะพยายามข่มขู่ด้วยการหักคันทิ่มหรือทำลายสิ่งของที่อยู่รอบตัว และจะสร้างความเสียหายให้แก่พืชผลทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ที่ช้างป่าหลบอยู่

25.ลักษณะของช้างป่าที่ควรหนีห่างไกลโดยเร็วที่สุด คือ เพ่งตามอง ยกขาหน้าข้างใดข้างหนึ่งรอ หูกางหนึ่งกล้ำมเนื้อเกร็ง หางชี้ ม้วนเก็บงวงไว้

26.เมื่อช้างป่าเพ่งผู้ดู จะวิ่งไล่เป็นระยะทางสั้นๆ เป็นช่วงๆ ช่วงละประมาณ 20-30 เมตร แต่หากช้างป่าเพ่งผู้ดูนั้นที่เคยถูกทำร้ายหรือฝังใจมาก่อน จะวิ่งไล่ด้วยระยะทางที่ไกลขึ้น เมื่อวิ่งหนีช้างควรหลบเข้าที่กำบังให้เร็วที่สุดแล้วจึงหันกลับไปดูว่าช้างหยุดวิ่งตามแล้วหรือยัง

27.เปลี่ยนช่วงเวลาในการประกอบอาชีพ มาเป็นช่วงเย็นหรือเช้า ตามความเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงช้างป่า

28.หากจำเป็นต้องไล่ช้างป่าออกจากพื้นที่ชุมชนหรือสวนผลไม้

28.1 ให้เปิดทางด้านที่ต้องการให้ช้างป่าไป

28.2 ทีมไล่ช้างป่าควรมีประมาณ 2-3 ทีมๆละ 3-5 คน

28.3 ผู้ไม่เกี่ยวข้องให้อยู่แต่ในที่พักอาศัย

28.4 ไล่ช้างป่าไปในทิศทางเดียวกัน

29.อย่าติดตามช้างป่าเข้าไปในป่าหรือที่รกชัฏ โดยไม่จำเป็นหรือไม่มีการวางแผนโดยเด็ดขาด เพราะช้างป่าอาจดักซุ่มทำร้าย

30.ช้างป่าเพศเมียจะไม่มีพฤติกรรมในการขู่ แต่จะวิ่งเข้าโจมตีทันทีหลังจากกำหนดตำแหน่งเป้าหมายได้ และคิดว่าภัยคุกคามเข้ามาอยู่ใกล้ โดยเฉพาะขณะที่มีลูกช้างแรกเกิดอยู่ในฝูงหรือขณะที่มีความสูญเสียเกิดขึ้นในฝูง พฤติกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นรุนแรงแม้ช้างป่าและช้างป่าที่เลี้ยงในกรณีที่สูญเสียลูกช้างป่า

31.การทำสิ่งกีดขวาง ประเภทรั้วลวดหนาม ร้วไฟฟ้าสลุตตัว ช้างป่าสามารถเรียนรู้เพื่อทำลายหรือข้ามได้ ในช่วงแรกจึงควรใช้รั้วไฟฟ้าควบคู่กับไฟส่องสว่างและต้องมีคนเฝ้าระวังคอยไล่ จนเมื่อช้างป่ารู้จักตำแหน่งของลวดที่มีกระแสไฟฟ้าแล้วจึงจะไม่ค่อยมารบกวนอีก ดังนั้นจึงควรติดตั้งรั้วไฟฟ้าก่อนที่จะพืชเกษตรในแปลงให้ผลผลิตเป็นระยะเวลามากกว่า 3 เดือน หากคิดว่าจะมีความจำเป็นต้องทำและหากมีทุนพอ ควรขุดคูลึกประมาณ 2 เมตร กว้างมากกว่า 2 เมตร กันโดยรอบพื้นที่ อีกชั้นหนึ่งซึ่งจะต้องดูแลซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเช่นกัน แต่หากช้างป่าผ่านสิ่งกีดขวางเข้าไปในพื้นที่ได้ การที่จะไล่ต้อนช้างป่าให้ออกจากพื้นที่จะทำได้ยากมาก และพืชผลจะเสียหายมากเช่นกัน

32.ควรหมั่นสังเกตพฤติกรรมเส้นทาง ช่วงเวลาการออกหากินของช้างป่าแต่ละตัว หรือแต่ละกลุ่ม ช้างป่าจะมีลักษณะพฤติกรรมเฉพาะตัวที่หลากหลายไม่เหมือนกัน เนื่องมาจากการจดจำการถูกมนุษย์กระทำ เช่น การถูกยิง ถูกทำร้าย ถูกแกล้ง ขู่ขู่ ในอดีตไม่เหมือนกัน หรือมีประสบการณ์การหากินหรือการเดินทางไม่เหมือนกัน

ที่มา : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน